A/A: 1014237
Εντυπο: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Ημ/νία: 23/01/2003
Σελίδα: 32,33
Κατηγορία: Τέχνης έργα

Η γυναίκα στο γερμανικό θέατρο και στα θέατρα ΤΕΧΝΗΣ και ΑΜΟΡΕ

Διαβολογυναίκες και θύματα

Της ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΜΑΤΖΙΡΗ

Ενάντια σε όλα, ακόμη τώρα, πιθανώς και μες στα σπίτια μας: οι άνδρες κάνουν τους κανόνες και οι γυναίκες διεκπεραιώνουν τα υπόλοιπα. Διαχειρίζονται, στηρίζουν ή τους παραβαίνουν, αλλά δεν τους αλλάζουν. Ακόμα και στο θέατρο, όπου τα οράματα είναι τζάμπα, οι γυναίκες εμφανίζονται ως επί το πλείστον αντικείμενα των συνθηκών τους. Ωστόσο, αυτό που στον περιβόητο ρεαλισμό του μπορεί να φαντάζει κάπως μονότονο, έχει σήμερα ένα κρίσιμο πλεονέκτημα κομψότητας: οι νέες δυνατότητες γυναικείας ολοκλήρωσης προσφέρουν και μια προοπτική εξέλιξης, ενώ τα δρώντα υποκείμενα δεν μπορούν παρά να καταλήξουν σε μεγαλύτερη ενοχή ή γελοιότητα.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΔΙΑΒΟΛΟΣ (1914) του γιατρού-συγγραφέα Καρλ Σένχερ (1867-1943) και το ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟ (1978) του Μπότο Στράους με επίκεντρο τη γυναίκα, σκιαγραφούν το καθένα από το πρίσμα της εποχής του την αειθαλή διαμάχη με τον αντρικό αντίδικο στο μοίρασμα της ελευθερίας ή στο μερίδιο της μοναξιάς. «Ας ξανάμαστε μαζί! Αλλιώς θα πεθάνω από την πολλή μνήμη», εκλιπαρεί η στραουσική Λότε από καρτοτηλέφωνα ανά τη Γερμανία το φυγάδα σύντροφό της στον τηλεφωνητή ενός άδειου κοινού σπιτιού. «Θα σου ξεριζώσω τα μάτια!», λέει με ένα κακό γέλιο η νεότευκτη μέγαιρα του Σένχερ στο άχρηστο ταίρι της και δεν είναι πολύ μακριά από την αλήθεια. Η μία φθάνει στα άκρα έτσι και ενεργοποιηθεί το ένστικτο της επιβίωσης. Η άλλη δεν αντιλαμβάνεται ποτέ, ούτε στο τέλος του Γολγοθά της, ότι οι κανόνες του παιχνιδιού δεν είναι αυτοί που θα έπρεπε και απτόητη στα αντίθετα μηνύματα επιμένει να ζει με τα ξέφτια των προσδοκιών της κάτω από έναν άδειο ουρανό.

Ο Μπότο Στράους δεν θα μπορούσε να μυθοποιήσει έναν άνδρα όπως αυτή τη γυναίκα. Οι άνδρες στα έργα του «μαζεύουν» γρήγορα σε μεγέθη μικροπρεπή και γελοία των κοινωνικών τους ρόλων, γίνονται δηλαδή «άκρως ανελεύθερα όντα». Αυτός ο θηλυκός ήρωας ονόματι Λότε-Κότε, έστω με τη μορφή εκνευριστικού αγγέλου, είναι μια συγκλονιστική Αγία Ιωάννα σε λάθος εποχή, που ξεκινά την περιπλάνησή της από την επαρχιακή Ρηνανία σε χρόνια κοινοβιακής και επικοινωνιακής -υποτίθεται- ακμής, για να βρει χαρά, αγάπη, συντροφιά, και ανακαλύπτει μοναξιά μεγαλύτερη από τη δική της.

Τη συναντούμε στην έρημη τραπεζαρία ξενοδοχείου μαζικού τουρισμού στο Μαρόκο, καθώς μονολογεί ξένοιαστα με τον εαυτό της και το θεό, σε ένα ήδη πρώτο άσωτο δείγμα των ενοχλητικά υψηλών απαιτήσεών της από τους ανθρώπους. Την ακολουθούμε και στην «Οδύσσειά» της πίσω σε μια αποστειρωμένη, κλειστοφοβική ομοσπονδιακή Γερμανία.

Σίγουρα ο Στράους δεν είναι ο πρώτος δραματουργός που είδε τη σύγχρονη κοινωνία και τις σχέσεις των ζευγαριών σαν μια σειρά από απομονωμένα κελιά. Πέρα από τη γοητεία τού να σερφάρει ανάμεσα σε φιλοσοφία και κόμικς στριπ, πέρα από το χιούμορ, τον πλούτο συναισθηματικών εναλλαγών και την πλήρη απουσία μεμψιμοιρίας, το έργο χρωστά τη μεγάλη επιτυχία του τότε, και για

κάμποσα χρόνια μετά, στη δημιουργία ενός «αυτόπτη μάρτυρα» μάλλον παρά μιας ανθρώπινης αξίας. Η Λότε είναι σαν σκυλάκι που κουνά ζωηρά την ουρά, πάντα σε αναμονή ενός χαδιού και πάντα απορημένη που αντί για χάδι δέχεται κλωτσιά. Λαχταρά μια σχέση. Ευφυώς ο Στράους μάς δείχνει γιατί οι άνδρες δεν αντέχουν αυτό το εξυπηρετικό, ψυχοπονιάρικο κορίτσι, που σαν χαλασμένος δίσκος έχει κολλήσει στην ουμανιστική ουτοπία «αγαπάτε αλλήλους», σκιαγραφώντας μέσα από τις ήττες της το οξυδερκές πορτρέτο μιας κοινωνίας στην οποία η μοναξιά έχει γίνει επιδημία.

Είκοσι τέσσερα χρόνια μετά, το έργο μοιάζει αρκετά γερασμένο, κυρίως αισθητικά. Λίγα έχουν απομείνει από την παλιά γαργαλιστική φρεσκάδα του. Ισως κάποιες γενναίες περικοπές να μετρίαζαν τουλάχιστον τους πλατειασμούς εστιάζοντας στην ουσία του. Εάν το ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟ μάς αφορά στην παράσταση του Θεάτρου ΤΕΧΝΗΣ της Σταδίου, είναι χάρη σε μια συγκινητική Λότε, σε μια ταλαντούχα διανομή νέων ηθοποιών και σε έναν σκηνοθέτη (Θόδωρος Γράμψας) που, αν και σχετικά άπειρος, έδειξε πόσο καλά μπορεί να δουλέψει με ηθοποιούς.

Ισως η πιο τυχερή στιγμή τής μέχρι τώρα καριέρας της, η Λότε της Κάτιας Γέρου είναι ένα αδύνατο, χαριτωμένα αδιάκριτο και πείσμων παιδί-γυναίκα, με την εύθυμη αποφασιστικότητα κωμικού χαρακτήρα και σε άλλες στιγμές με την τρομακτική ικανότητα μπεκετικής ηρωίδας να ατενίζει την άβυσσο. Η σταδιακή συντριβή της μάς ραγίζει την καρδιά. Η Γέρου δεν προσπαθεί να μας πείσει. Δεν μας λέει τι να σκεφτούμε. Παρουσιάζει τη Λότε όπως είναι και την κάνει υπόθεση όλων μας. Ενα από τα πιο δύσκολα πράγματα στην υποκριτική τέχνη.

Μετάφραση Αννυς Κολτσιδοπούλου, σκηνικά-κοστούμια Χριστίνας Κωστέα, μουσική επιμέλεια Δημήτρη Ιατρόπουλου, κίνηση Βάλιας Παπαχρήστου. Παίζουν: Νανά Παπαδάκη, Δημήτρης Καλαντζής, Βαγγέλης Ρωμνιός, Πηνελόπη Αναστασοπούλου, Νίκος Νίκας, Ιωάννα Κανελλοπούλου, Θόδωρος Γράμψας, Βασίλης Σιάφης, Χάρη Κκολός.

Με το ένα πόδι στο ζόφο της νατουραλιστικής θεώρησης της ζωής και με το άλλο στη νέα ελευθερία του εξπρεσιονισμού, η ΓΥΝΑΙΚΑ ΔΙΑΒΟΛΟΣ είναι παρ' όλη την ηλικία της ένα ακατάβλητο ντοκουμέντο της αρχέγονης ανημπόριας των δύο φύλων για συμμαχία. Ο θεατής του 2003, βέβαια, δεν μπορεί να ξαναδοκιμάσει την ταραχή που αισθάνθηκε το κοινό στην παρθενική παρουσίαση του έργου το 1915 στη Βιέννη, όταν η πρεμιέρα του σε σκηνοθεσία Μαξ Ράινχαρντ ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων, με πρωτοστάτη την Καθολική Εκκλησία. Ούτε η ελκυστική σαφήνεια των ανθρώπινων συμπεριφορών και η αδρότητα της περιγραφής της ωμής και μακάβριας ιστορίας ενός τριγώνου, α λα Στρίντμπεργκ, είναι επαρκή άλλοθι για το συμβατικό, σήμερα, συμπέρασμα ότι έρωτας, πίστη, ηθική, δεν είναι παρά μιά αλληλουχία καταστάσεων ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα που κατασκευάζονται για να αρθούν.

Ευτυχώς η σκηνοθεσία του Νίκου Χατζόπουλου στον ΕΞΩΣΤΗ του ΑΜΟΡΕ δεν παίρνει πολύ στα σοβαρά τη φανατισμένη κόλαση τριών ανικανοποίητων της ζωής. Σε ένα σπινθηροβόλο coup 70λεπτης θεατρικής ευφορίας είναι σαν να ανακαλύπτει γελαστά την αταξία του κόσμου και τη χρεοκοπία των σχέσεων. Το κέρδος της βραδιάς δεν είναι τόσο η ικανοποίηση από την εκδίκηση που στήνει σιγά σιγά σαν δηλητηριώδης ταραντούλα στα στέρφα και μικρόψυχα αντράκια δίπλα της η χρησιμοποιημένη και προδομένη γυναίκα. Είναι το χιούμορ και η μουσικότητα της παράστασης, που μετατρέπει σε μικρό ανάλαφρο μπαλέτο τη στερημένη τριάδα - η οποία μέχρι τη μεγάλη φονική έξαψη σέρνεται, ο καθένας με την ψύχωσή του, μες στο στενάχωρο ερμητικό καλύβι.

Και πάνω απ' όλα ο μιμητικός πλούτος των ερμηνειών. Ο Γιάννης Νταλιάνης κεντά με φίνα λεπτομέρεια το ρόλο του συζύγου-πασά, κατά τα άλλα πανούργος

κλεπταποδόχος και ασθενικό απολειφάδι - όλα σε ένα. Ο Ακύλλας Καραζήσης στο ρόλο του δασοφύλακα ακτινοβολεί όλο το μεγαλείο του Εραστή: γεροδεμένο κορμί, αντρίκια περπατησιά, γερή λαβή, βλέμμα θρασύ, ε και λίγη μπουνταλοσύνη, για να μη βαριόμαστε. Χάρμα οφθαλμών είναι και η Κερασία Σαμαρά στο ρόλο της τρομερής Εύας. Ρωμαλέα σε όλα της: δόντια, μαλλιά, μάτια, κίνηση, φωνή. Αλλάζει προσωπεία, ανάλογα με το στόχο, την περίσταση, τη διάθεση, με ασύλληπτη, σχεδόν εξοντωτική, ευχέρεια και ακρίβεια, έως που κάποια στιγμή κουράζεται κανείς να την κοιτάζει έκπληκτος. Η κ. Σαμαρά είναι μια ταλαντούχα ηθοποιός, που αστράφτει υγεία και δύναμη. Δεν μπορεί να κάνει τίποτε γι' αυτό. Μονάχα που η Γυναίκα της είναι εξ αρχής ένα ανυπότακτο υπερκινητικό θηλυκό, που στερεί το άλλοθι αυτού του περίεργου άνισου γάμου και την παράσταση από ένα κύριο δραματουργικό ατού: τη μεταμόρφωσή της από αρνάκι σε στρίγγλα. Από υπάκουη νοικοκυρούλα σε σατανά.

Μετάφραση: Γιώργου Δεπάστα, σκηνικά-κοστούμια: Αντώνη Δαγκλίδη.

Λεζάντες:

- Γιάννης Νταλιάνης, Κερασία Σαμαρά, Ακύλλας Καραζήσης στη «Γυναίκα διάβολο»
- Δημήτρης Καλατζής και Κάτια Γέρου στο «Μεγάλο και μικρό»

Πηγή: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Θέμα: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ